

# **Yleisen suomalaisen ontologian tietomalli**

**Mikko Lappalainen**  
**KUSTIn kokous 5.9.2018**

# YSOn tietomalli: yleistä

- **Yleisen suomalaisen ontologian tietomalli pohjautuu SKOS-malliin (Simple Knowledge Organization System)**
  - **SKOS on W3C:n suositus tesaurusten, luokitusten, taksonomioiden ym. esittämiseen**
  - **Laajennuksina esim. joitain isotheres -ominaisuuksia, sekä omia laajennoksia ("yso-meta")**
  - **Lisäksi käytössä joitain Dublin Core- ominaisuuksia**
- **SKOS on nykyisin laajasti käytössä, joten YSO on helposti hyödynnettävissä järjestelmästä riippumatta**
- **YSO-mallinnettu myös MARC21-formaatissa kirjastojärjestelmiä varten**

# YSON tietomalli: käsitteet

- **YSON käsitteet (skos:Concept) ovat kolmea eri tyyppiä:**
  - Yleiskäsite (yso-meta:Concept)
  - Hierarkisoiva käsite (yso-meta:Hierarchy)
  - Yksilökäsite (yso-meta:Individual)
- **Käsitteiden tyypittelyllä voidaan tarvittaessa suodattaa tietynlaiset käsitteet pois**
  - Esim. hierarkisoivat käsitteet mahdollistavat yhtenäisen rakenteen ja tiedonhaun automaattisen laajennoksen, mutta niitä ei ole tarkoitus käyttää kuvailussa

# YSON tietomalli: käsitteet

hierarkisoiva käsite

yleiskäsitteitä

... > yhteiskunnalliset tapahtumat > sotatoimet > taistelut > meritaistelut > Salamiin taistelu

KÄYTETTÄVÄ TERMI

**Salamiin taistelu**

**TYYPPI**

Yksilökäsite

YLÄKÄSITE

meritaistelut

OHJAUSTERMIT

*Salamiin meritaistelu*

KUULUU RYHMÄÄN

52 Historia

MUUNKIELISET TERMIT

Battle of Salamis  
slaget vid Salamis

englanti  
ruotsi

URI

<http://www.yso.fi/onto/yso/p22346>

Lataa tämä käsite:

[RDF/XML](#) [TURTLE](#) [JSON-LD](#)

Viimeksi muokattu 24.5.2017

LÄHES VASTAAVA KÄSITE

Salamis, Battle of, Greece,  
480 B.C (en)

Library of Congress Subject Headings

VASTAAVA KÄSITE

Salamiin taistelu  
Salamiin taistelu  
slaget vid Salamis (sv)

KOKO-ontologia  
YSA - Yleinen suomalainen asiasanasto  
Allärs - Allmän tesaurus på svenska

# YSON tietomalli: käsiteryhmät

- **Temaattiset ryhmät (isothes:ConceptGroup)**
  - Jokainen käsite kuuluu vähintään yhteen temaattiseen ryhmään

finto Suomalainen asiasanasto- ja ontologiapalvelu

Sanastot Tietoja Palaute Ohje | på svenska in English

## YSO - Yleinen suomalainen ontologia

Sisällön kieli suomi  Hae

A-Ö Hierarkia **Ryhmät** Uudet

- nälänhätä
- näyttelyt
- oikeudelliset tapahtumat
- omistajanvaihdos
- opetustilanne
- perestroika
- pop up -ilmiöt
- provokaatiot
- puolueloikkaukset
- päivänavaukset
- rajakiistat
- rauhanturvaoperaatiot
- reformaatio
- retket
- rituaalit
- ruuhkat
- seminaarit
- seremoniat
- seurakuntaliitokset
- skandaalit
- sodat (tapahtumat)
- sotatoimet
- maihinnousu
- miehitys
- operaatio Barbarossa
- operaatio Mincemeat**
- piiritys
- pommitukset

tapahtumat ja toiminta > tapahtumat > yhteiskunnalliset tapahtumat > sotatoimet > operaatio

### Mincemeat

KÄYTETTÄVÄ TERMI

## operaatio Mincemeat

TYYPPI Yksilökäsite

YLÄKÄSITE [sotatoimet](#)

OHJAUSTERMIT [Mincemeat operaatio](#)

KUULUU RYHMÄÄN

- 52 Historia
- 67 Sodankäynti. Sotatekniikka. Maanpuolustus. Aseet

MUUNKIELISET TERMIT

Operation Mincemeat	englanti
Operation Mincemeat	ruotsi

URI <http://www.yso.fi/onto/yso/p24328>

Lataa tämä käsite: [RDF/XML](#) [TURTLE](#) [JSON-LD](#) Viimeksi muokattu 24.5.2017

LÄHES VASTAAVA KÄSITE

Operation Mincemeat (en)	Library of Congress Subject Headings
--------------------------	--------------------------------------

VASTAAVA KÄSITE

operaatio Mincemeat	KOKO-ontologia
operaatio Mincemeat	YSA - Yleinen suomalainen asiasanasto
Operation Mincemeat (sv)	Allärs - Allmän tesaurs på svenska

# YSON tietomalli: käsiteryhmät

- Ryhmittelevät käsitteet (isothes:ThesaurusArray)
  - Ryhmittelee suuria käsitelmääriä helpommin hahmotettaviksi kokonaisuuksiksi
  - Lähinnä selailukäyttöä helpottamaan
  - Ei tarkoitettu kuvailuun

KÄYTETTÄVÄ TERMI	vaatteet
..... TYYPPI	Yleiskäsite
..... YLÄKÄSITE	pukineet
..... ALAKÄSITTEET	aamutakit
	burkat
	esiintymisasut
	esiliinat
	juhlavaatteet
	kesävaatteet
	koulupuvut
	naamiaispuvut
	rituaalinen vaatetus
	rooliasut
	suojavaatteet
	talvivaatteet
	tanssipuvut
	tekniset vaatteet
	työvaatteet
	urheiluvaatteet
	vaatteet aikakauden mukaan
	muinaispuvut
	vaatteet käyttäjän mukaan
	kansanpuvut
	lastenvaatteet
	miesten puvut
	potilasvaatteet
	sotilaspuvut
	äitivsaatteet
	vaatteet käyttötavan mukaan
	alusvaatteet
	haalarit
	hameet
	housut
	kaftaanit
	leningit
	liivit

# YSON tietomalli: käsitteiden väliset suhteet

- **Alakäsite-yläkäsite -suhteet muodostavat YSON hierarkkisen rakenteen; jokaisella käsitteellä on oltava yläkäsite**
  - Yläkäsitesuhde (skos:broader)
  - Alakäsitesuhde (skos:narrower)
- **Muut suhteet rikastavat käsitteiden verkostoa**
  - Assosiatiivinen suhde (skos:related)
  - Osa-kokonaisuussuhde (skosext:partOf)

# YSON tietomalli: linkityssuhteet

- Linkityssuhteita käytetään YSOsta toiseen sanastoon linkitettäessä
  - Vastaava käsite (skos:exactMatch)
  - Lähes vastaava käsite (skos:closeMatch)
  - Vastaava laajempi käsite (skos:broadMatch)
  - Vastaava suppeampi käsite (skos:narrowMatch)

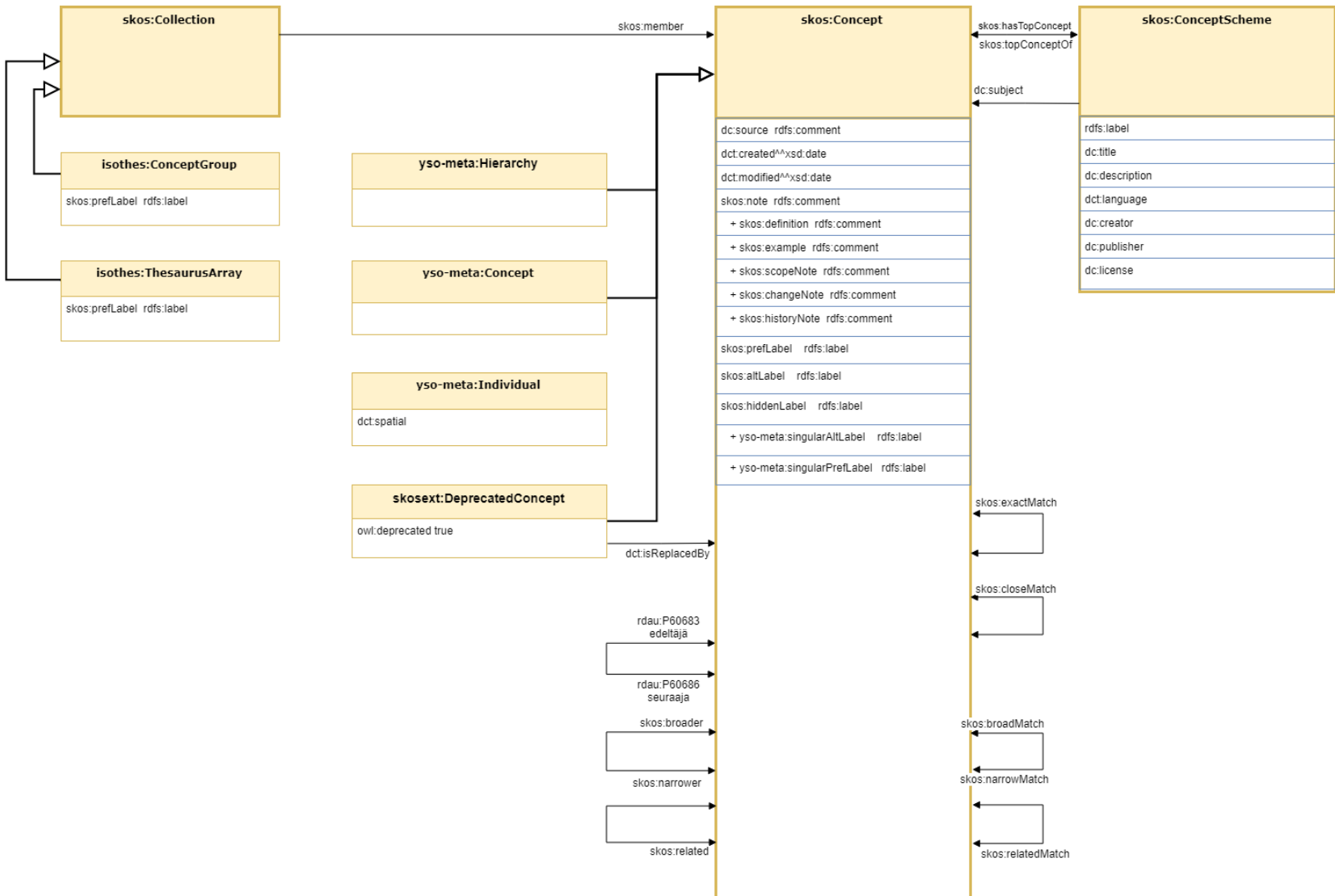
... > kulttuuriset objektit > teokset > ohjelmat (media) > sarjaohjelmat > saippuaoperaat

KÄYTETTÄVÄ TERMI	saippuaoperaat	
TYYPPI	Yleiskäsite	
YLÄKÄSITE	sarjaohjelmat	
ASSOSIATIIVISET KÄSITTEET	televisiosarjat viihdeohjelmat	
OHJAUSERMIT	saippuasarjat	
KUULUU RYHMÄÄN	80 Viestintä. Tiedonvälitys. Joukkoviestintä. Mainonta	
MUUNKIELISET TERMIT	soap operas tvåoperor såpoporer såpor	englanti ruotsi
URI	http://www.yso.fi/onto/ysop388	
Lataa tämä käsite:	RDF/XML TURTLE JSON-LD	Viimeksi muokattu 5.12.2017
VASTAAVA KÄSITE	saippuaoperaat saippuaoperaat tvåoperor (sv)	KOKO-ontologia YSA - Yleinen suomalainen asiasanasto Allärs - Allmän tesaurus på svenska
VASTAAVA SUPPEAMPI KÄSITE	Radio soap operas (en) Television soap operas (en)	Library of Congress Subject Headings Library of Congress Subject Headings



# YSON tietomalli: termit

- **Käytettävä termi (skos:prefLabel)**
  - Kuvailussa käytettävä termi kolmella kielellä (fi, sv, en)
- **Ohjaustermi (skos:altLabel)**
  - Käsitteeseen ohjaavat termit
- **Käytettävän termin yksikkömuoto (yso-meta:singularPrefLabel)**
  - Käsitteen löytämisen helpottamiseksi käytettävän termin muodosta riippumatta
  - Piilotettu termi (skos:hiddenLabel)
- **Ohjaustermin yksikkömuoto (yso-meta:singularAltLabel)**
  - Piilotettu termi



# YSOn tietomalli

- Tietomallin kattava dokumentaatio asiakaswikistä:

<https://www.kiwi.fi/display/Asiasanastotjaontologiat/YSOn+tietomalli>

- Kommentit ja parannusehdotukset:

[finto-posti@helsinki.fi](mailto:finto-posti@helsinki.fi)

Kii **f**into s!

[mikko.lappalainen@helsinki.fi](mailto:mikko.lappalainen@helsinki.fi)

[finto-posti@helsinki.fi](mailto:finto-posti@helsinki.fi)